

Metodický pokyn pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Libereckého kraje

1. Obecný úvod

Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Libereckého kraje je zřízen v souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 5. ledna 2011 č. 11 o Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015 (bod 4.2.5.). Jeho hlavním účelem je ochrana, zachování, identifikace, rozvoj a podpora nemateriálního kulturního dědictví na území Libereckého kraje.

Cílem tohoto pokynu je stanovit proces navrhování a zapisování nemateriálních statků tradiční lidové kultury do seznamu, provádění periodické kontrolní dokumentace a způsob označování do seznamu zapsaných nemateriálních statků za ohrožené nebo zaniklé.

2. Vymezení pojmů

Nemateriálním statkem (souborem nemateriálních statků) tradiční lidové kultury (dále jen „nemateriální statek“) se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společenství, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého nemateriálního kulturního dědictví. Nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společenstvími a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, je znakem jejich identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti. Tímto způsobem vymezené nemateriální kulturní dědictví se projevuje mimo jiné v následujících oblastech:

- ústní tradice a vyjádření
- interpretační umění
- společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události
- vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru
- dovednosti spojené s tradičními řemesly

Pro účely metodického pokynu se bere v úvahu pouze nemateriální kulturní dědictví slučitelné s právními normami týkajícími se lidských práv, zásad vzájemné úcty mezi společenstvími, skupinami i jednotlivci a trvale udržitelného rozvoje.

Nositelům statku se rozumí jednotlivci nebo společenství, které uchovává, přetváří a předává statek dalším generacím

3. Úloha Libereckého kraje

Rada Libereckého kraje zřizuje Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Libereckého kraje, schvaluje metodický pokyn pro vedení seznamu, pověřuje Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při Muzeu Českého ráje v Turnově vedením seznamu, jmenuje odbornou komisi a schvaluje návrhy na zápis nemateriálního statku do seznamu.

Schvaluje návrhy na zapsání nemateriálního statku do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky, dále seznam ČR.

4. Úloha Regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu

Usnesením č. 834/04/RK ze dne 13.7.2004 schválila Rada Libereckého kraje Pověření Muzea Českého ráje v Turnově funkcí Regionálního odborného pracoviště pro tradiční lidovou kulturu a odborného garanta péče o tradiční lidovou kulturu na území Libereckého kraje. Regionálním pracovištěm se pro účely metodického pokynu rozumí tato příspěvková organizace zřízená Libereckým krajem, která má právní subjektivitu.

Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu vede Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Libereckého kraje. Vyřizuje agendu spojenou s návrhy a zápisy statků do seznamu, případně s označením statků za ohrožené či zaniklé (vykonává zejména činnosti správce dat seznamu, a to jak v listinné, tak i elektronické podobě). Připravuje návrhy pro projednání odborné komise, zadává odborné posudky posuzovatelům určeným odbornou komisí, posuzuje předložené návrhy z hlediska jejich věcné správnosti, zpravidla jednou za pět let. Při předkládání návrhů a dalších podkladů radě kraje spolupracuje s Odborem kultury, památkové péče a cestovního ruchu a kultury Krajského úřadu Libereckého kraje.

Návrhy na zápis nemateriálního statku do seznamu předkládá regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu a jeho prostřednictvím i další právnické nebo fyzické osoby, a to v listinné i elektronické podobě.

5. Úloha Odborné komise pro zápis nemateriálních statků do seznamu

Odborná komise posuzuje návrhy na zápis do seznamu a do seznamu ČR. Navrhuje posuzovatele pro zpracování nezávislých posudků. Posuzuje stav statku, vyjadřuje se k navrženým opatřením, případně dává doporučení k označení statku za ohrožený nebo za zaniklý. Administrativní záležitosti komise zařizuje tajemník komise, kterým je zpravidla pracovník regionálního pracoviště. Komise má nejméně sedm členů.

6. Úloha posuzovatelů pro zápis nemateriálních statků do seznamu

Posuzovatelé návrhů jsou nezávislí experti, zpravidla etnografové a historici. Na vyžádání zpracovávají písemné posudky, které slouží jako podklad pro jednání odborné komise. Rozsah a skladbu posudku určuje odborná komise.

7. Náležitosti návrhu na zápis nemateriálního statku do seznamu

Pro zapsání do seznamu musí nemateriální statek splňovat tyto podmínky:

- odpovídá definici nemateriálního statku dle bodu 2 tohoto Metodického pokynu
- je dosud živý a má i v současnosti svou sociální a kulturní funkci
- je autentický
- je unikátní z hlediska ojedinělosti svědectví, které nese, zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie a jiných příbuzných věd

- je reprezentativní vzhledem k podobným statkům v kraji, případně v České republice, pokud jsou podobné statky rozšířeny po celém jejím území.
- je z hlediska historické, kulturní a sociální identity reprezentativní ve vztahu ke společenstvím nebo jiným nositelům statku

Návrh na zápis statku do Seznamu musí být vyhotoven dle vzoru návrhového a evidenčního listu uvedeného v příloze 1 tohoto metodického pokynu.

8. Postup projednávání návrhů na zápis

Návrhy na zápis nemateriálního statku do seznamu přijímá Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu do konce února. Regionální pracoviště posoudí došlé návrhy z hlediska formální a věcné správnosti, v případě nedostatků vyzve navrhovatele k doplnění návrhu. Regionální pracoviště do konce května svolá zasedání odborné komise, která se seznámí s návrhy a navrhne posuzovatele pro externí odborné posouzení jednotlivých návrhů. Odborná komise do konce října vyhodnotí návrhy a přihlédnou k odborným posudkům. Následně doporučí radě kraje návrh na zápis do seznamu ke schválení. Regionální pracoviště na základě usnesení rady kraje provede zápis nemateriálního statku do seznamu, dále tuto skutečnost oznámí nositeli statku a navrhovateli, a to do konce roku.

9. Zápis do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky

Návrh za zápis nemateriálního statku do seznamu ČR podává po předcházejícím schválení radou kraje Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při muzeu Českého ráje v Turnově. Návrh se podává do konce února.

10. Periodická kontrola dokumentace

Regionální pracoviště provede jednou za pět let u každého nemateriálního statku zapsaného do seznamu kontrolu s cílem zjistit jeho aktuální stav. O nových skutečnostech informuje odbornou komisi. Zjištění se zaznamenává do návrhového a evidenčního listu.

11. Označení nemateriálního statku zapsaného do seznamu za ohrožený

Zjistí-li odborná komise, že je nemateriální statek zapsaný do seznamu v ohrožení, doporučí opatření k nápravě zjištěného stavu, případně navrhne označit stav za ohrožený. Tuto skutečnost zanesou regionální pracoviště do seznamu. Za ohrožený se považuje nemateriální statek:

- jehož nositel nemá žádné pokračovatele
- který se využívá pouze pro komerční účely, čímž ztrácí svoji původní funkci, formu i obsah
- jehož autenticita je ohrožena množstvím cizorodých prvků
- který přestal být reprezentativní vzhledem k podobnosti statků, jiným nositelům nebo ve vztahu ke společenstvím

U statku označeného a evidovaného za ohrožený se provádí periodická kontrola dokumentace jednou za tři roky.

12. Označení nemateriálního statku zapsaného do seznamu za zaniklý

V případě, že nemateriální statek zapsaný do seznamu je označen za ohrožený a nápravná opatření se ukážou jako neúčinná a statek přestane prakticky existovat, doporučí odborná komise radě kraje označit statek za zaniklý. Po schválení radou kraje se tato skutečnost zanesou do seznamu; statek se ze seznamu nevyřazuje, pouze se označí za „zaniklý“.

13. Závěrečné ustanovení

Náklady spojené s vedením a administrací seznamu včetně nákladů na činnost odborné komise a posuzovatelů jsou hrazeny z prostředků Muzea Českého ráje v Turnově, přičemž tuto skutečnost Liberecký kraj zohlední při stanovení jeho příspěvku na provoz muzea.

Návrh odborné komise Rady Libereckého pro zápis nemateriálních statků do seznamu:

PhDr. Jaromír Jermář, etnolog, Senát parlamentu ČR

Mgr. Hana Macháčková, etnolog Regionální muzeum a galerie v Jičíně

Mgr. Jitka Brožová, etnolog Vlastivědné muzeum v České Lípě

Mgr. Bohunka Krámská, historik, Severočeské muzeum v Liberci

..... - člen Výboru pro kulturu a památkovou péči zastupitelstva kraje

..... - odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu a regionálního rozvoje, cestovního ruchu a kultury Krajského úřadu Libereckého kraje

Dalibor Tuž - vedoucí folklórního souboru Jizera

Tajemník komise: PhDr. Vladimíra **Jakoubčová** – Muzeum Českého ráje v Turnově

Poznámka

Návrh na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Libereckého se liší od názvu **Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky** tím, že neobsahuje slučovací spojku „a“ mezi slovy tradiční a lidová. Koncepční materiály schvalované vládou ČR, včetně posledního usnesení z 5. ledna 2011 uvádějí název „tradiční lidová kultura“. Ministr kultury však v roce 2008 zřídil Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky. Odbor regionální a národnostní kultury ministerstva kultury to v současné době odůvodňuje tím, že spojka „a“ pomáhá lépe vystihnout anglický termín „intangible cultural heritage“ z Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví (Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage), která je od roku 2009 součástí českého právního řádu.

Ministerstvo zároveň připouští, že krajský seznam může mít název, který věrně vychází z názvů v dokumentech schválených vládou ČR. Proto je také předkládán název bez spojky „a“.